

**Freud Tamás elnök úr részére**  
**1051 Budapest, Széchenyi István tér 9.**

**Tisztelt Elnök Úr!**

A Termini Hálózatként ismert határon túli magyar nyelvi kutatóállomások immár negyedszázados eredményes tevékenysége bizonyára az Akadémia vezetői számára sem teljesen ismeretlen, mint ahogy az sem, hogy ezek létrejötte és működése szorosan összefügg az MTA 1990 utáni Kárpát-medencei szerep- és felelősségvállalásával. Gyakran szerepeltünk akadémiái fórumokon, a magyar tudomány novemberi ünnepén, kiadványainknak is megvolt a kellő nyilvánossága, kedvező fogadtatása, jelen vagyunk az Akadémia legutóbbi két reprezentatív kiadványában (2017: *A magyar nyelv jelene és jövője*; 2025: *Az élő Akadémia 200 éve. A nyelvtudomány és az MTA.*, mindkettő Tolcsvai Nagy Gábor akadémikus szerkesztésében), 2020-ban a Magyar Tudományban adtunk számot munkánk néhány fontos vonatkozásáról (2020/2), és jeleztük azokat a gondjainkat is, amelyek bizonytalanná teszik további működésünket.

Mostani kritikus helyzetünk megértéséhez szükségesnek látjuk felidézni az Akadémiához fűződő 25 éves kapcsolatunk néhány fontos mozzanatát. A kulturális nemzet koncepciójú tudománystratégiába illeszkedett 2001-ben az MTA-nak az a döntése, hogy – a magyar nyelvvel kapcsolatban a kezdetektől vállalt küldetésével is összhangban – magyar nyelvi kutatóállomások létesítését kezdeményezi a határon túli kisebbségi régiókban. Az Akadémia ezzel lehetővé kívánta tenni az egyes régiók magyar nyelvészeinek a kisebbségi nyelvi helyzetre és nyelvi folyamatokra irányuló, már 1990 óta folyó kutatásainak intézményesítését, összehangolását, ami aztán alapja lehetett a nyelvi tervezésnek és a nyelvmegtartás hosszabb távú nyelvstratégiájának, a közös részvételnek a közvetlen nyelvvalakításban. A kutatásokon túlmenően ezeknek az intézményeknek közvetlen feladatává vált a helyi magyar közösségek szakmailag megalapozott szolgálata anyanyelvükkel kapcsolatos problémáikban (nyelvhasználat, kétnyelvűség, nyelvvalasztás, szaknyelvi terminológiák, nyelvjogi kérdések, iskolai nyelvhasználat stb.)

A leendő kutatóállomásokkal kapcsolatos adminisztratív feladatokkal az MTA az Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetet bízta meg. 2001. április 25 tekinthető a kezdeti négy kutatóállomás születésnapjának (Szabó T. Attila Nyelvi Intézet – Kolozsvár, Gramma Nyelvi Iroda – Dunaszerdahely, Verbi Nyelvi Kutatóműhely – Szabadka, Hodinka Antal Nyelvészeti

Kutatóközpont – Beregszász), amelyek aztán 2001. szeptemberében kezdték el működésüket. A következő években hozzájuk társult az Imre Samu Nyelvi Intézet (2007) – Alsóőr, Lendva, Maribor és a Glotta Nyelvi Intézet (2014) – Eszék. Az indulás utáni években rendszeresen megszervezett találkozókra hangoltuk össze tevékenységünket, Termini néven hálózattá alakítottuk kapcsolatainkat. Ezt akadémiai fórumokon is úgy értékelték, hogy sok tekintetben modelljévé vált a Kárpát-medencei magyar–magyar tudományos együttműködésnek. A közös témák szükségessé és lehetővé tették a közös paradigma (ideológia és módszertan) kialakítását, a túllépést a hagyományos nyelvművelésen a társadalomnyelvészet irányában. A hálózat legfontosabb nyelvi tervezési programja a határtalanítás, amelynek célja a tudatos közelítés a regionális nyelvi értékek rögzítésével és megőrzésével (ebből kiindulva lett nemzetpolitikai szlogen a határtalanítás). 2011 nov. 24-én a tízéves évforduló alkalmából az MTA székházában ünnepi konferencián számoltunk be eredményeinkről, és ott mutattuk be az addigi tevékenységünk szintézisének szánt kötetünket is, amelyben hosszabb távú kutatási terveink is helyet kaptak (*A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tíz éve*. Szerk. Benő–Péntek).

A kutatóállomás-hálózat munkatársai korábban is szorosan együttműködtek a magyarországi kollégákkal, egyetemi tanszékekkel, különböző szakmai műhelyekkel, különösen pedig az Akadémia Nyelvtudományi Intézetével. Ezt erősítettük meg, tettük intézményessé és hivatalossá azzal, hogy 2007. május 8-án, az Akadémia közgyűlése alkalmával Együttműködési megállapodást írt alá az MTA Nyelvtudományi Intézete nevében Kenesei István igazgató, a kutatóállomások és munkatársak nevében Péntek János. 2013-ban a hálózat magyarországi jogi intézményesülése is megtörtént a Termini Egyesület létrejöttével, amelyhez magyarországi kollégák is jelentős számban csatlakoztak.

Negyedszázados működésünkben most eljutottunk oda, hogy noha a munkánkat szélesebb szakmai körben és Akadémiai testületekben is elismerik, szervezettségünket mintaként emlegetik a Kárpát-medencei magyar tudományosságban, az egyes régiókban is fontosnak tartják tevékenységünket, **a kutatóállomások léte, jövője bizonytalanná vált. Ennek fő oka a támogatás folyamatosan csökkenő mértéke és bizonytalansága.** Az induláskor, 2001. április 25-én rögzített Feljegyzés még ezt az ígéretet rögzítette: „2002 végéig terjedő időszakra minden kutatóállomás egységesen 4-4 millió forintos pénzkeretre tervezze a személyi, beruházási, dologi, működési és kutatási pénzfelhasználást. A négy csoport közösen tartalékalapként létrehoz egy négymilliós kutatási keretet, amelynek (2002-ben történő) felhasználásáról közösen kell dönteni.” Ez azt jelentette, hogy a kutatóállomások megfelelő normatív támogatásban részesülnek az Akadémia részéről. Ez a normatív támogatás a Domus intézményi működési pályázatai révén történt, egyre csökkenő mértékben, a legutóbbi években kutatóállomásonként másfél- és félmillió Ft közötti értékben, **2024-ben és 2025-ben pedig már egyáltalán nem részesülhettünk ebben a támogatásban.**

Kétségtelenül munkánk elismerése, hogy 2023-ban munkatársaink egy kisebb csoportja az általunk javasolt Oktatásterminológiai projekttel bekerülhetett az MTA Tudomány a Magyar

Alsóőr – Beregszász – Budapest – Dunaszerdahely – Eszék – Kolozsvár – Lendva – Maribor  
Pozsony – Sepsiszentgyörgy – Szabadka – Újvidék

Nyelvért Nemzeti Program „Magyar terminológiastratégia” alprogramjába (TMNP2023-1/2023), amelynek az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont az intézményi bázisa Prószéky Gábor professzor vezetésével. **Maguk a kutatóállomások azonban, fontos elkezdett kutatásokkal és saját közösségeik szolgálatával, támogatás nélkül maradtak, és bizonytalanná vált az is, hogy egyáltalán megmaradhatnak-e.**

**Azt kérjük és várjuk el az Akadémia vezetésétől, tisztázza a kutatóállomásokkal kapcsolatos álláspontját: 1. indokoltnak tartja-e létüket, működésüket? 2. ha igen, milyen módon határozza meg a velük való kapcsolatát? 3. milyen lehetőséget lát támogatásuk stabilizálására?**

Beregszász, Maribor, Eszék, Kolozsvár, Alsóőr, Szabadka, Pozsony, 2026. február 18.

**Tisztelettel:**

Benő Attila egyetemi tanár – Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, Erdély

Csernicskó István akadémikus – Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont, Kárpátalja

Dančo Jakab Veronika egyetemi adjunktus – Gramma Nyelvi Iroda, Felvidék

Hires-László Kornélia egyetemi docens – Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont, Kárpátalja

Kolláth Anna egyetemi tanár – Imre Samu Nyelvi Intézet, Muravidék

Lehocki-Samardžić Anna egyetemi tanár – Glotta Nyelvi Intézet, Drávaszög

Péntek János akadémikus – Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, Erdély

Szoták Szilvia egyetemi docens – Imre Samu Nyelvi Intézet, Órvidék

Vukov Raffai Éva egyetemi tanár – Verbi Nyelvi Kutatóműhely, Vajdaság